

GHEORGHE BRANCOVICI UN DESTIN TRANSILVĂNEAN

Prin viața și opera sa, Gheorghe Brancovici poate să reprezinte un destin exemplar pentru spațiul sud-est european la sfârșit de secol XVII. Exemplaritatea este conferită de stăruința cu care fratele mitropolitului Sava Brancovici a încercat prin acțiunile diplomatice dublate de scrisul istoric să găsească o soluție politică pentru popoarele balcanice aflate între stăpânirea otomană și oferta riscantă de colaborare cu Habsburgii. Secolul al XVII-lea, pentru Europa apuseană înseamnă "le grande siecle" reprezintă, în același timp, secolul în care s-a născut un clișeu mult citat ulterior, acela prin care Balcanii erau considerați "placa turnantă"¹ a Europei, Asiei și Africii.

"Balcanii - pentru istoricul Câdea - încep să fie considerați de factorii determinanți ai politicii europene drept o esențială bursă de valori extrem de prețioasă pe diferite planuri pentru echilibrul continental și al lumii întregi. Iar clișeul corespundea negreșit unei incontestabile realități. Nu trebuie, într-adevăr să uităm că fenomenul care a determinat schimbări profunde, nu numai în evoluția acestei părți a Europei, dar și în echilibrul lumii vechi și anume decadența Imperiului Otoman, aici și atunci a avut loc"².

În plus, zona estică a continentului cunoaște ascensiunea unei noi puteri, Rusia, care, obținând ieșirea la Marea Neagră, nu va ezita să revendice statutul de mare forță Europeană, cu toate consecințele ce decurgeau de aici³.

În istoria sud-est europeană "mentalități, idealuri, atitudini predominante până în timpuri mai noi, apar pentru prima dată în secolul al XVII-lea"⁴.

Sugestiv în acest sens este faptul că "programul eliberării politice și al organizării în state europene moderne a câtorva din națiunile est-europene este afirmat pentru prima dată în acest secol... În conștiința Europei occidentale, popoarele balcanice încep să ocupe un loc determinant și să corespundă unor imagini veridice tot din această epocă"⁵.

În elaborarea programului politic de eliberare a sârbilor și românilor, Gheorghe Brancovici a avut un rol important și complexitatea combinațiilor politice în care a fost antrenat ne demonstrează, de fapt, complexitatea situației politice și religioase a Transilvaniei în a doua jumătate a secolului XVII. El însuși autor de istorie, a reținut atenția istoriografiei românești interbelice⁶, însă, paradoxal, în perioada postbelică a beneficiat de un spațiu mai restrâns și chiar ediția critică a cronicii românești a apărut abia în 1987⁷. Redusa valorificare a cronicii, reprezintă al doilea motiv pentru care ne-am propus în cele ce urmează o lectură a *Cronicii românești*, urmărind două aspecte: a) finalitatea politică a cronicii, adică ceea ce Alexandru Zub numea "militantismul istoriografiei"⁸, deci folosirea argumentului istoric ca modalitate de exprimare a opțiunilor politice; b) reflectarea istoriei românilor în cronica lui Gheorghe

¹ Virgil Câdea, *Rațiunea dominantă*, Cluj-Napoca, 1979, p.229.

² *Ibidem*, p.229-230.

³ Cf. Roland Mousnier, *Le XVI-e et XVII-e siècles*, în *Histoire generale des civilisations*, tom IV, Paris, 1967, p.325-327.

⁴ Virgil Câdea, *op.cit.*, p.227.

⁵ *Ibidem*, p. 227.

⁶ N. Iorga, *Despre cronica lui Gheorghe Brancovici*, în *Revista istorică*, III, 1917, p.9-118; Silviu Dragomir, *Fragmente din cronica sârbească a lui Gh. Brâncovici*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, Cluj, II, 1925, p.1970; N. Cartoian, *Un scriitor sârbo-român la curtea lui Șerban Cantacuzino și a lui Brâncoveanu: Gh. Brancovici*, în *Istoria literaturii române vechi*, ed. Dan Simonescu-Dan Zamfirescu, Buc., 1980, p.471-475; P. P. Panaitescu, *Istoria slavilor în românește în sec. al XVII-lea. Cronica lui Gh. Brancovici și Sinopsisul de la Kiev*, în *Revista istorică română*.

⁷ Gheorghe Brancovici, *Cronica românească*, ediție critică de Damaschin Mioc și Marieta Adam Chiper, studiu introductiv de Damaschin Mioc, Buc., 1987.

⁸ Alexandru Zub, *Biruit-au gândul*, Iași, 1983, p.26.

Brancovici, având în vedere că el scrie în "epoca de aur a culturii medievale românești"⁹.

Gheorghe Brancovici, "cel mai însemnat cronicar transilvănean de limbă română"¹⁰ s-a născut la Ineu, județul Arad în anul 1645; tatăl se numea Iovan, iar mama Maria. A avut trei frați și două surori, cel mai mare-Simeon călugărit sub numele de Sava, în 1656 a fost hirotonisit la Târgoviște ca mitropolit al Ardealului. Gheorghe Brancovici cunoștea numeroase limbi: turca, româna, maghiara, germana, latina și slava bisericească, ceea ce îl determină pe mitropolitul Sava să-l pregătească pentru cariera diplomatică. Principele Transilvaniei, Mihail Apafi, îl cheamă la curte la începutul anului 1663. În aprilie 1663 este trimis împreună cu o numeroasă solie să ducă haraciul la Poartă. În decembrie, capucehaia moare și locul său este ținut de Gheorghe Brancovici până în octombrie 1664; mai rămâne la Adrianopol până în 1666, după care revine în țară, aducând principelui informații de la oamenii acestuia de la Poartă. La începutul anului 1668, Brancovici îl însoțește pe mitropolitul Sava la Moscova, unde prezintă țarului Alexei Mihailovici unele cereri pentru Biserică, dar și un proiect secret de ridicare a sârbilor, românilor și bulgarilor împotriva turcilor căutând să-l atragă în acest plan, fără a obține promisiuni concrete. Între anii 1669-1677, Gheorghe Brancovici se află în slujba principelui Mihail Apafi, în intervalul 1675-1677 îndeplinind funcția de capucehaie la Poartă. În timpul sărbătorilor de iarnă din 1672-1673 îl găsim la curtea lui Grigore Ghica, încercând să-l atragă de partea opoziției condusă de Paul Beldi, comitele secuilor și să obțină sprijin pentru fratele său, mitropolitul, persecutat de calvini.

În mai 1673 intra în legătură cu rezidentul împăratului Leopold la Poartă, Kindsberg, căruia îi dă un înscris, prin care se oferea ca în cel mult doi ani să ridice în Transilvania o oaste puternică împotriva turcilor, urmând apoi să creeze un stat sârb în fruntea căruia să se afle el ca urmaș al dinastiei sârbești a Brancoviceștilor; în 1662 mitropolitul Sava își adăugase numele de Brancovici.

Între anii 1675-1677 duce o politică duplicitară între imperiali și Mihail Apafi. În perioada 1678-1680, frații Brancovici sunt supuși la numeroase persecuții din partea regimului calvinist, culminând cu întemnițarea lor, în iulie 1680, la Iernut. Gheorghe Brancovici este eliberat în schimbul a o mie de taleri și, sfătuit de Sava, se refugiază în toamna anului 1680 în Țara Românească, la Craiova, unde primește o suită de la banul Radul Năsturel care-l însoțește la curtea lui Șerban Cantacuzino, obținând de la acesta sprijin pentru mitropolitul Sava care va fi eliberat în urma intervențiilor domnului muntean, însă la puțină vreme va muri datorită suferințelor îndurate.

Gheorghe Brancovici va activa atât pe plan politic cât și cultural. Programul său politic avea ca obiective atragerea lui Șerban Cantacuzino de partea imperialilor împotriva turcilor și constituirea unui stat sârbesc în fruntea căruia să se afle el ca urmaș al despoților sârbi. La șapte iunie 1683 a primit rangul de baron al regatului maghiar, printr-o diplomă de înnobilitare din partea împăratului, care, aștepta din partea sa "mari servicii pentru Imperiu"¹¹. Pentru a fi recunoscut și susținut, el încearcă să-și legitimeze originea, adunând informații referitoare la Brancovicești, din secolele XIV-XV.

În primăvara anului 1688 este trimis de domnul român la Viena pentru stabilirea condițiilor în care se va produce trecerea Țării Românești de partea imperialilor, însă aici el lucrează și pentru sine, adresând împăratului un memoriu în care va cere printre altele ca sârbilor să li se permită a rămâne în credință ortodoxă și să li se respecte vechile libertăți și privilegiile în cadrul statului sârb ce se va crea în granițele vechiului Illiricum - lucru ce dovedește naivitatea și lipsa de realism politic având în vedere că Imperiul Habsburgic ocupase Transilvania și ținea către celelalte două țări românești; însă, pentru menținerea lui Gheorghe Brancovici de partea lor, Habsburgii acceptă descendența pe care acesta și-o atribuisese, îi acordă titlul de conte al Imperiului și îl recunosc drept căpetenie a popoarelor balcanice răsculate împotriva turcilor. Trimisul lui Șerban Cantacuzino în Rusia, arhimandritul Isaia este arestat la întoarcere la Brașov, gramotele rusești găsite asupra lui, îl pun într-o situație compromițătoare față de imperiali nu numai pe domnul Țării Românești, dar și pe Gheorghe Brancovici, ajutat de Novac Petrovici, după ce strânge în jur 800 de voluntari, la 12 iunie 1689 adresează o proclamație sârbilor, chemându-i la ridicare împotriva

⁹ Adolf Arnbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, Buc., 1972, p.183.

¹⁰ Gheorghe Brancovici, *Cronica românească*, p.5.

¹¹ *Ibidem*, p.9.

turcilor, el fiind recunoscut de patriarhul Arsenie al III-lea ca urmaș al vechilor despoți. Reușește să-l atragă de partea sa pe Pavel Nestorovici Deac cu cei 3000 de oameni ai săi, pentru răscoală, însă la 26 oct. 1689 Brancovici este înștiințat să se prezinte la Cladova în tabăra principelui de Baden, unde este arestat și apoi întemnițat la Sibiu până în iunie 1690. După aceea este trimis sub escortă ulterior la Viena, unde va avea domiciliu forțat pentru ultimii 13 ani din viață, până în 1703.

În perioada 1690-1711 viața și activitatea cronicarului se va caracteriza prin lipsuri și tracasări, plângeri adresate împăratului și altor potenți ai vremii, contacte permanente cu reprezentanții sârbilor din Imperiul Habsburgic, sfătuindu-i în revendicările lor economice, politice, confesionale, redactându-le memorii și cereri.

Socotindu-l primejdios pentru interesele Imperiului și dorind să-l izoleze de ai săi, austriecii au hotărât ca din anul 1703 să-l izoleze la Cheb, refuzând să-l elibereze cu toate intervențiile ce au fost făcute pentru el de conducători ai sârbilor și unele capete încoronate. Percheziționat, adesea săcâit de autorități și creditori, ducând o viață de lipsuri și renunțări, lipsit și de prezența nepotului său Iovan, căruia i se interzice șederea la Cheb, Gheorghe Brancovici moare la 19 dec. 1711.

Opera lui Gheorghe Brancovici, scrisă atât în română cât și în slavă-sârbă, cuprinde trei lucrări religioase în limba română (o *Carte de rugăciuni*, un *Catehism* și comentarii ale unor versete biblice), și două lucrări istorice (o *Cronică* în limba română și una în limba sârbă). *Cronica românească*, al cărei original nu se cunoaște, în cel mai bun manuscris păstrat - cel pe care l-a publicat Nicolae Iorga - se intitulează: *Cronica slovenilor Illiricului Mysii cei din Sus și cei din Jos Mysii*.

Pentru informare, Gheorghe Brancovici a dispus, pe lângă cărțile proprii, și de două biblioteci de excepție: a lui Constantin Cantacuzino (Stolnicul) și a lui Constantin Brâncoveanu. Se pare că perioada propice scrierii cronicii a fost cea dintre anii 1684-1688, când a renunțat o vreme la activitatea politico-diplomatică. Lucrarea cuprinde trei părți, având o structură de cronică medievală:

- 1) o istorie biblică de la potop la schimbarea limbilor la turnul din Babilon;
- 2) istorie a celor patru monarhii (Asiria, Persia, Grecia, Roma cu Bizanțul);
- 3) istorie a sud-estului european, mai ales a sârbilor și românilor, care ocupă 75% din lucrare.

Cronica este dominată de o concepție teologică asupra lumii și vieții, ceea ce este explicabil având în vedere educația primită, în condițiile în care ortodoxia din Transilvania era amenințată de calvinismul maghiar și de catolicismul austriac. Originalul acestei cronici a avut numeroase copii care au circulat în Muntenia, Oltenia, Moldova, Ardeal, Banat, dovadă că ea a fost destinată lecturii; meritul este acela de a fi cea care aduce date despre poporul român din izvoare străine pentru prima dată în istoriografia noastră și prezintă știri despre trecutul popoarelor vecine.

Subjugat de dorința sa de a prezenta poporul sârb ca fiind pe aceste meleaguri dintr-un început și urmărind constituirea unui stat sârb independent în fruntea căruia să se afle el însuși, dorință îndreptățită prin descendență pe care și-o crease, Gheorghe Brancovici se va folosi de unele interpretări forțate și chiar erori cu bună știință, pentru a-și sluji scopul, spunând că slavii s-au aflat pe aceste meleaguri înaintea coloniștilor romani, însă nu uită să precizeze originea poporului român: "Dupre aceia în zilele împăratului Traian, au venit de la Italia și rumânii carii dupre orașul Roma s-au numit rumâni; pentru că cei ce întâiu s-au așezat în Roma le era numele rumâni. Și s-au așezat rumânii între slovenii cei dupre lângă Dunăre, luând pre sine și botezul pravoslavnicesc; așa și vulturul dupre sfântul botez cu sfânta cruce în gură luară, ca să le fie semnul țării lor închipuind vulturul cel mare al Romii, pentru ca să se știe că de la Roma au venit rumânii cu semnul împărăției"¹².

Având în vedere scopul său politic, acela de a ridica popoarele balcanice la lupta de eliberare împotriva turcilor, el caută sprijinul voievozilor munteni, iar pentru a căpăta prestanță în ochii viitorilor aliați, dar mai ales pentru a fi urmat de ai săi, el ține cu toată forța să-și acrediteze descendența și se identifică atât de mult cu preținșii săi strămoși, despoții sârbi, încât, stăruie neînțeleș de mult având în vedere dimensiunile *Cronicii românilor*, asupra lui Iancu de Hunedoara, pe care-l prezintă prin prisma neînțelegerilor cu despotul Gheorghe Brancovici.

¹² *Ibidem*, p.38.

Autorul, în *Cronica* sa, precizează originea lui Iancu, ca fiind din Țara Românească: "...Acest Iancul voievod de felul lui era din Țara Muntenească, născut din fâmee greacă; numele tătâne-său au fost But" și pentru că "mult bine și mare omenie făcuse tată-său lui Jicmond crai, i-au dăruit cetatea Hinedoarei ca să o aibă ca vecinică stăpânire"¹³.

Iancu de Hunedoara este prezentat într-o lumină nefavorabilă, ca stricător de pace: "Craiul Vladislav și cu Iancu-Vodă după porunca papei stricând legătura păcii care făcuse cu turcii"¹⁴, și tot el este cel care "războiul dintâiu au făcut în Țara Muntenească împotriva domnului Dragul voievod pre care prinzându-l împreună cu fiiu-său cel mai mare le-au tăiat capetele..."¹⁵, lăudându-se apoi că, după ce se va bate cu Murat, la întoarcere "capul lui Gheorghie despot încă îl va tăia"¹⁶, însă Iancu a fost învins de turci ca o pedeapsă de la Dumnezeu "pentru lauda trufiei lui"¹⁷. Neînțelegerea dintre cei doi, cronicarul consideră că s-ar datora faptului că "mai dennainte vreme, bătând amândoi pre turci și luând Țara Sârbească (fiindu-le tocmeala unciunii așa că pururea să stea întru ajutoriu unul altuia împotriva vrășmașilor) Iancu-vodă câte locuri și cetăți cuprinsese de la vrășmașii lui Gheorghe despot înapoi nu le-au dat...zicând că despotul iaste necredincios, pentru că nici de ascultarea bisericii Romei nu se ține, nici de urmarea legii lui Mehmed nu se ține... și pentru aceia pre când Iancul fugea bătut de turci, l-au apucat și la închisoare l-au pus"¹⁸. Cronicarul, după ce amintește în treacăt moartea lui Iancu în tabăra de la Zemun (1456), vorbește despre fiii acestuia, Huniadi Laslo și Matiaș, care au fost închiși la Buda. Lui Laslo i-a tăiat capul, iar pe Matiaș "l-au răscumpărat ungurii de la Poghibrag, guvernatorul Țării Cehești cu 50000 dă galbeni roșii și l-au făcut craiul unguresc"¹⁹. Cronicarul transilvănean de origine sârbă, al cărui program politic avea ca punct principal ridicarea popoarelor balcanice la lupta împotriva otomanilor, vorbește deosebit de favorabil despre glorioasele fapte de arme ale românilor pentru apărarea pământului lor și despre marii conducători politici și militari ai acestora, chiar dacă referirile pe care le face nu sunt deosebit de ample. Amintește lupta voievodului Țării Românești, Mircea, împotriva lui Baiazid la Rovine, din mai 1395, menționând alături de români și personaje sârbești (Marco Cralevici), contrar adevărului istoric, iar despre campania turcilor din Țara Românească din 1462, spune că "împăratul turcilor au mers în Țara Muntenească să bată pe Vlad voievod și nimic n-au putut isprăvi"²⁰.

Destul de elogios îl prezintă pe Ștefan cel Mare "carele întru răsboaiele lui au stins 150000 turci, iar tătari mulțime multă, fără de număr au istovit și pre Mateiaș, craiul unguurilor, încă l-au scos dintru marginile țării rușilor"²¹. Despre Mihai Viteazul afirmă că "au bătut multe răsboaie turcești și alte neamuri"²².

În condițiile în care Imperiul otoman își întinsese tentaculele în Europa, Gheorghe Brancovici înțelege că la momentul respectiv turcii reprezentau un grav pericol, și constituirea unui stat sârb nu s-ar fi putut niciodată realiza fără o luptă susținută a popoarelor balcanice în alianță cu alți creștini împotriva turcilor care "au trecut marea la Galipol în Europa și așa s-au lățit prin multe locuri păgânitatea"²³.

Despre religia lor, Gheorghe Brancovici care fusese educat în spiritul apărării religiei ortodoxe, spune că "Mehmet mincinosul proroc, au început a prelesti lumea, de care turcii fiind un neam mai slab

¹³ *Ibidem*, p.64.

¹⁴ *Ibidem*, p.63.

¹⁵ *Ibidem*, p.64.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, p.65.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, p.66.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, p.72.

²² *Ibidem*, p.73.

²³ *Ibidem*, p.57.

și mai prost decât alte neamuri, însăându-se au crezut cuvintele lui..."²⁴.

Pentru a motiva poate îndârjirea sa împotriva turcilor și a argumenta necesitatea alungării lor, cronicarul prezintă urmările înfrângerii sârbilor "și după aceia s-au răsfiat ismailtenii prin toată țara creștinească, ca și cum păsările să răsfiară prin văzduh. Și pre toți creștinii cu sabia îi înjunghia, pre unii îi ducea la robie, iar pre alții cu moarte groaznică în foc îi ardea. Iar carii au fost mai rămas, de foamete au perit pentru că întru acea vreme au fost foamete mare prin toată țara și prin toate laturile... și care de foame nu pierise, noaptea și ziua îi mânca lupii. Oh, vai, cât de jalnică au fost acea privire!"²⁵.

Gheorghe Brancovici, după ce amintește de cucerirea Constantinopolului, de victoriile și măreția turcilor în timpul lui Soliman Magnificul, de încercarea nereușită a lui Soliman de a cuceri Viena, de luarea de către turci a Timișoarei, Lipovei, Soimoșului, Becicherecului, Solnocului și alte cetăți și orașe, ajungând la asediul Vienei (1683), relatează și înspăimântătoarea ucidere a vizirului Cara Mustafa; el înregistrează totuși criza prin care trece Imperiul otoman, autoritățile acestuia văzându-și salvarea numai în manifestări religioase încărcate de fanatism, ceea ce-l determină pe Gheorghe Brancovici să afirme că "împăratul turcescu, foarte tare s-au tâmpit"²⁶.

Nutrind sentimente de simpatie față de românii în mijlocul cărora el a trăit, și față de domnii români, de al căror sprijin a beneficiat, cronicarul Gheorghe Brancovici s-a oprit asupra unor momente importante din viața lor.

El menționează originea romanică a poporului nostru, chiar dacă din motivele amintite el forțează nota, așezându-i pe coloniștii romani între slavi. Mai mult, afirmă că românii, alături de alte neamuri, se aflau în Pannonia când au venit ungurii: "Pe vremea aceea încă mai era rămășița slovenilor în Panonia. Neamurile acelu loc au fost: slovenii, iassii, rumânii, ghetții, ostrogoții, grecii, sârbii, bulgarii, carii supuinu-se sub ascultarea marelui Carol împărat și până zioa de astăzi au rămas lăcuiitori în Țara Ungurească și întru stăpânirea Ardealului"²⁷.

Cronicarul are în vedere toate cele trei țări românești; se oprește asupra campaniei lui Carol Robert de Anjou din anul 1330 împotriva lui Basarab I: "și pentru ca nici-o treabă nu avea cu dânsul să-i calce țara, Dumnezeu au fost întru ajutor lui Basarab voievod și au bătut pre craiul Carol"²⁸. În ce privește descălecatul în Moldova, afirmă eronat că în acel moment țara era pustiită, pentru a amplifica dimensiunile descălecatului: "Întru acea vreme, rumâni din Maramureș au descălecat în Moldova pentru că o pustiise tătarii și nimenea nu cuteza să șază într-însa până ce au descălecat moroșanii rumâni"²⁹. "Ideea unității românești este bine cristalizată. Semnificativ este faptul că în momentul în care se referă la așa-zisa creare a Bosforului, pe Brancovici nu-l interesează decât ceea ce s-a petrecut cu țările române, fără a mai menționa și alt teritoriu"³⁰.

"Acest Pombie au tăiat la Vizantiia boazul, de au intrat Marea Neagră în Marea Albă și zic să fie rămas în uscat țara Moldovei, Țara Muntenească, și țara Ardealului"³¹, însă ideea de unitate a neamului românesc răsbate în cronică atunci când se referă la Mihai Viteazul, care "cu vitejie vrednică ocărnuind au lățit puterea neamului românesc și cu fericire stăpânind măriia sa câte trei țări adică Ardealul, Moldova și Țara Muntenească pre urmă după câțiva ani au pierit la Turda"³². Conștiința unității neamului românesc o avea Gheorghe Brancovici, care vede în acțiunea lui Mihai o creștere a puterii românilor prin unirea

²⁴ *Ibidem*, p.45.

²⁵ *Ibidem*, p.57-58.

²⁶ *Ibidem*, p.79.

²⁷ *Ibidem*, p.45.

²⁸ *Ibidem*, p.55.

²⁹ *Ibidem*, p.56.

³⁰ Gheorghe Brancovici, *Cronica românească*, ediție critică de Damaschin Mioș și Marieta Adam Chipper, Buc., 1987, în *Cărți noi în științele istorice. Referate și recenzii*, Academia de Științe Sociale și Politice, R.S.R., 2, 1987, București.

³¹ Gheorghe Brancovici, *Cronica românească*, p.42.

³² *Ibidem*, p.73-74.

lor, Mihai dominând cu "fericire", în opinia sa acțiunea lui Mihai în nici-un caz nu este una de cotropire, de ocupație. Posibilitatea realizării actului unificator demonstrează că acesta era aspirația poporului român și faptul că, această unitate politică se realiza având la bază unitatea de teritoriu, limbă, o bază economică complementară, unitate etnică, de tradiții și obiceiuri, și mai ales unitate de credință ortodoxă. Opera marelui voievod, o reîntregire a Daciei de odinioară, în pofida perioadei scurte în care s-a menținut datorită condițiilor create de adversitatea puterilor vecine (Polonia, Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic) s-a impus ca simbol al luptei pentru unitatea poporului român. Măsurile luate de Mihai arătau că această unire era nu numai posibilă, ci și necesară pentru existența românilor ca popor distinct în zona unde se ciocneau interesele unor mari puteri, și numai printr-o îmbinare a acțiunilor diplomatice și militare și cu ajutorul unor mari personalități și oameni de geniu români se putea evita acapararea acestui teritoriu de către diverse puteri. Un rol important în păstrarea ființei românești l-a jucat biserica, ortodoxismul.

Domnii Țării Românești și Moldovei au înțeles puterea credinței și de aici ajutorul pe care s-au simțit datori să-l ofere românilor din Transilvania împotriva încercărilor de prozelitism catolic sau calvin. Grija pe care o manifesta Mihai Viteazul pentru biserica ortodoxă din Transilvania nu scapă lui Gheorghe Brancovici care spune că "Domnul Mihaiul, voievodul Țării Muntenestești după ce au bătut multe războaie turcești și alte neamuri au bătut și pre Batorie Andras, prințepul Ardealului la Sibiu și i-au luat țara care au făcut pravoslavnică sfântă mănăstire Mitropolia"³³.

Urmașii lui Mihai Viteazul vor susține biserica ortodoxă din Transilvania, cu atât mai mult cu cât situația acesteea se va agrava. Conștient de rolul acesteea, domnul Țării Românești, Șerban Cantacuzino a intervenit cu energie pentru eliberarea mitropolitului Sava Brancovici, obținând aprobarea curții imperiale din Viena ca românii din Transilvania să-și păstreze credința ortodoxă, iar mitropolitul să fie eliberat. Sava Brancovici este un exemplu pentru apărarea ortodoxismului, un martir în slujba păstrării credinței în condițiile presiunii exercitate de calvini. "Întru acea vreme părintele arhiepiscopul Sava Brancovici stăpânind mitropolia țării Ardealului până în 24 de ani, și multă vreme luptându-se cu ereticii pentru sfânta pravoslavie a bisericii răsăritului, pre urmă la bătrânețe ajungând, supuinu-se răbdării, după urmarea altor străduitori și pentru că n-au vrut să plece, s-au învrednicit a primi nu numai sudalme și bănuiale, ci încă închisori și munci de la ereticii acelei țări"³⁴.

Prin conținutul *Cronicii românești*, Gheorghe Brancovici reprezintă pentru Ardeal ceea ce Miron Costin și stolnicul Constantin Cantacuzino au întrupat pentru scrierea istoriei la sud și est de Carpați.

Fără a absolutiza sincronismul, constatăm la toți o reacție aproape identică, aceea de a lua atitudine prin intermediul scrisului istoric, cu intenția de a ridica faima neamului românesc, prin recuperarea adevărului istoric. O recuperare, care, datorată unui sârb - este adevărat - educat în mediul românesc ortodox, apare cu atât mai valoroasă.

FEREZIA GHEORGHILAS
Universitate "Valachia"
Târgoviște

GHEORGHE BRANCOVICI A TRANSYLVANIAN DESTINY

SUMMARY

Through his historical works Gheorghe Brancovici, of Serbian origin (brought up in the Romanian Orthodox surrounding), brings his own contribution to a better knowledge the Romanians' past.

Although his wish is to describe the Serbian people as living in this area since times immemorial and he on purpose uses some errors and far-fetched interpretations he doesn't forget specifying the Romanians' roman

³³ *Ibidem*, p.73.

³⁴ *Ibidem*, p.74-75.

origin, focussing on unity of the the three Romanian provinces.

Gheorghe Brancovici, in his *Romanian Chronicle*, also brings information regarding several events during some outstanding Romanian Kings (Basarab I, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul). He mentions the Romanians' existence in Pannonia before the Hungarians' arrival.

Gheorghe Brancovici is important for the Romanian people not only because of his historical works, but also through his activity, as he was trying to achieve the Romanians' rising in arms against the Ottoman Empire targetting Șerban Cantacuzino's help on their side.

Bishop Sava Brancovici, Gheorghe Brancovici's brother, would operate to consolidate the orthodox religion in Transylvania even though he makes some necessary compromises according to the political and religious situation of Transylvania at the end of the XVII century.

By the content of the *Romanian Chronicle*, Gheorghe Brancovici contributed to a better knowledge of Romanian history, for catching up with the historical truth (which looks much more valuable as it was done by a Serbian).